

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 17 April 1871, kl. 2 e. m.

*Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Betänkande (N:o 2)
i anledning af Herr Casparssons motion (N:o 37) om
revision af gällande föreskrifter rörande eder.*

Under åberopande deraf, att sedan Rikets Ständer uti särskilda, den 22 Februari 1854 och den 21 Oktober 1863 aflåtna, underdåniga skrivelser hos Kongl Maj:t framställt önskan om en revision af gällande föreskrifter i afseende å eder och deras användande, den sålunda begärda åtgärden hittills inskränkt sig till embets- och tjensteeden, hvarjemte, med anledning af Riksdagens år 1867 aflåtna skrifvelse, nytt formulär för vittneseden blifvit i nåder fastställt; men att, då en inskränkning i edgångarnes antal och en revision af edgångsformulären jemväl i andra afseender syntes önskvärd och af behovet påkallad, enär den mångenstädes rådande såväl ringaktningen för edens helgd och betydelse, som ock motviljan för dess begående, ehuru till grunduppfattning alldeles motsatta, syntes ega en gemensam orsak i de missbruk och öfverdrifter vid edens användande och tillämpning, hvartill lagstiftningen gjort sig skyldig, denna för samhällets andliga helsa och utveckling viktiga fråga syntes förtjena att ånyo af representationen upptagas; — har motionären, med hänvisning derjemte till den närmare utveckling af ämnet, som förefunnes i ett af Justitie Kanslers-embetet den 29 April 1865 deri afgifvet underdånigt utlåtande, i förevarande ämne väckt motioner, ej mindre vid 1869 och 1870 årens riksdagar, hvilka motioner då varit till Lag-Utskottet remitterade, men ej hunnit af detsamma till Riksdagens pröfning öfverlemnas, än äfven vid innevarande

Bih. till Riksd. Prot. 1871. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 2 Häft.

riksdag; och har uti denna sednare motion föreslagits, det måtte Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla:

att en allmän revision af nu gällande föreskrifter i afseende å eder, åsyftande en inskränkning i deras användande, måtte ega rum;

att, der edsförpligtelse fortfarande skall afgifvas, orden: "svär vid Gud och Hans heliga Evangelium" måtte utbytas emot orden: svär inför Gud; samt att de sista bekräftelseorden i de nu gällande edsformulären helst måtte alldeles uteslutas, eller, derest några sådana ord anses nödvändigt böra kvarstå, de måtte utbytas mot en bön eller begäran om Guds bistånd, till att troget hålla det, hvarpå löfte aflagts;

att tro- och huldhetsed icke ånyo affordras den, som samma ed till den regerande Konungen förut aflagt;

att alla embets- och tjenstemannaeder afskaffas, men i stället, när och på sätt i instruktion, reglemente eller annorledes af Kongl. Maj:t bestämmes, vid tillträdet af befattningen erinran meddelas åt embets- eller tjenstemannen angående hans åligganden jemte det ansvar försummande deraf medför;

att slutligen den läkare åliggande skyldighet att åt embetsutlåtande gifva ytterligare edlig bekräftelse äfven upphör, men att dessa utlåtanden deremot, likasom öfriga Kongl. Maj:t pröfvar nödigt bestämma, skola undertecknas sålunda: "Detta utlåtande (intyg) är afgifvet under den ansvarighet lag stadgar", eller ock skrifvas å papper, hvarå dylik mening öfverst å första sidan är tryckt eller lithograferad.

Uti ofvanberörda, af Rikets Ständer aflåtna, underdåniga skrivelser hade revision af föreskrifterna om edgång påkallats icke blott i anledning af förut ofta anförda skäl för inskränkning uti eders användande, utan ock på grund af framställda anmärkningar mot ett öfverflödigt upprepande af åtskilliga eder, såsom tro- och huldhets- samt tjensteeden och den särskilda edsbekräftelse, vissa läkare egde att vid embetsutlåtanden skriftligen afgifva; hvarföre Rikets Ständer i den sednare skrivelserna uttalat såsom önskvärdt, att en sådan förändring kunde tillvägabringas, hvarigenom dels en gång aflagd embetsed blefve gällande för alla offentliga sysslor af hufvudsakligen enahanda beskaffenhet, dels ock läkare, i likhet med statens embets- och tjenstemän, finge, på grund af muntligt aflagd läkareed, åtnjuta det vitsord, dem såsom sådane tillkomme, utan att vidare behöfva iakttaga föreskriften att åt meddelade embetsutlåtanden gifva ytterligare bekräftelse genom en upprepad skriftlig edsförpligtelse. Dessutom framställdes erinran mot vidlyftigheten och svårfattligheten af åtskilliga gällande edsformulär.

I anledning af dessa skrivelser infortrade Kongl. Maj:t Justitie Kanslers-embetet utlåtanden, som afgåfvos den 21 Juni 1859 öfver den förra skrivelserna och den 29 April 1865 öfver den sednare.

Uti sistberörda utlåtande, som finnes motionen bilagdt och i sammanhang dermed aftryckt, tillstyrkte Justitie Kanslers-embetet, under förutsättning att dess yttrande icke vore påkalladt angående de eder, hvarom grundlagarne eller Riksakten stadga, på anförda skäl, till hvilka Utskottet endast hänvisar, det tacktes Kongl. Maj:t besluta:

att frågan om afskaffande, ändring eller inskränkning i de eder, hvilka omförmälas i allmänna lagen, eller öfriga, jemlikt 87 § Regeringsformen, tillkomna stadganden, må ånyo upptagas, vid den pröfning, som sannolikt snart måste företagas utaf Lagberedningens år 1849 afgifna förslag till Rätttegångsbalk;

att vid den nya pröfning må komma under öfvervägande, huruvida icke, åtminstone alltid i de fall, der edgång icke af någoudera parten äskas, i stället för ed, blott afgifves på "heder och samvete", lemnad försäkran, samt om icke, der edsförpligtelse skall fortfarande afgifvas, formuläret bör ändras t. ex. på det sätt, att det vanliga slutet, "så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ", borttages, och orden "svär vid Gud och Hans Heliga Evangelium" utbytas emot orden "svär inför Gud";

att i stället för den nu brukliga tro- och huldhetsed skall afgifvas en försäkran af föreslagen lydelse;

att sådan försäkran af hvarje person endast en gång åt hvarje Konung afgifves;

att alla embets- och tjenstemannaeder afskaffas, men i stället, när och på sätt i instruktion, reglemente eller annorledes af Kongl. Maj:t bestämmes, vid tillträdet af befattningen erinran meddelas åt embets- eller tjenstemannen angående hans åligganden jemte det ansvar, försummande deraf medför;

att alla andra nuvarande, här ofvan icke omnämnda, i den ordning 89 § Regeringsformen omförmäler, tillkomna föreskrifter angående edgångs afläggande, förklaras hafva upphört att gälla; samt

att till följd deraf den läkare åliggande skyldighet, att åt embetsutlåtande gifva ytterligare edlig bekräftelse äfven upphör, men att dessa utlåtanden deremot, likasom de öfriga Kongl. Maj:t pröfvar nödigt nu eller framdeles bestämma, skola undertecknas sålunda: "Detta embetsutlåtande (intyg) är afgifvet under den ansvarighet lag stadgar" eller ock skrifvas å papper, hvarå dylik mening öfverst å första sidan är tryckt eller lithograferad.

Enligt de upplysningar, som Utskottet på officiel väg erhållit, har Kongl. Maj:t, i anledning af hvad sålunda i frågan förekommit, meddelat följande beslut:

På föredragning af Chefen för Civil-departementet, den 29 Juni 1866, fann Kongl. Maj:t de af Justitie Kanslers-embetet väckta frågorna om tro och huldhetsedens utbytande emot allenast en försäkran af föreslaget innehåll och om afskaffande af alla embets- och tjenstemannaeder icke böra för det då varande till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda; hvaremot Kongl. Maj:t beha-

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 2.

gade dels fastställa förändradt edsformulär för civile embets- och tjenstemän samt betjente, dels ock förordna, att, utan rubbning af gällande bestämmelse om särskild ed för Stats-Rådets ledamöter, civile embets- och tjenstemän samt betjente, hvilka en gång i denna egenskap aflagt embets- och tjensteed, derefter icke skulle, i följd af befordran eller transport till annan civil befattning, aflägga förnyad sådan ed, varande nådig kungörelse härom införd i N:o 43 af Svensk författningssamling för 1866. Beträffande den af Rikets Ständer väckta fråga om ändring eller borttagande af vissa i särskilda författningar förekommande edsformulär, förklarade Kongl. Maj:t derjemte, "att afgörandet deraf finge för hvarje fall blifva beroende på förnyad anmälan af vederbörande Departementschef, vare sig i sammanhang med förslag till ändring i andra delar af de författningar, hvaruti sådana edsformulär förekomme, eller, om så nödigt aktades, oberoende af dylika förslag."

Derefter har Kongl. Maj:t i Stats-Råd den 9 Oktober 1866, efter beredning af Cheferne för Landt- och Sjöförsvars-departementen, fattat nådigt beslut om utfärdande af den i N:o 51 af samma års författningssamling intagna kungörelse angående förändradt formulär för krigsmannaed, jemte dermed förenade särskilda bestämmelser, likartade med de här ofvan anförda för civil embets- och tjensteed, samt den 6 påföljde November låtit sig föredragas den till Justitie-departementet hörande del af frågan om upphäfvande af föreskriften för visse läkare att åt embetsutlåtanden, som afgåfvos för att komma under domstols pröfning, gifva ytterligare bekräftelse genom upprepad skriftlig edsförpligtelse; hvarvid Kongl. Maj:t af anförda skäl funnit frågan om upphäfvande af ifrågavarande föreskrift för det då varande icke böra till någon åtgärd föranleda.

Efter inhemtande genom Ecklesiastik-departementet af vederbörandes utlåtanden, dels i fråga om upphörande af skyldigheten för den, som till student antages, att aflägga studented, och dels angående lämpligheten af ett mindre vidlyftigt formulär till ed för barnmorskor, än det fcrut gällande, har Kongl. Maj:t den 4 Januari 1868 upphäft den i 101 § af statuterna den 2 April 1852 för universiteten i Upsala och Lund innefattade föreskrift om studented, samt gifvit nämnda § en i följd deraf förändrad lydelse, hvarom nådig kungörelse finnes införd i N:o 3 af 1868 års författningssamling; men deremot den 27 Oktober 1870, med afseende å hvad Sundhets kollegium anført och då de mindre väsendtliga ändringar, Kollegium ansett kunna ske i edsformuläret för barnmorskor, ej syntes böra föranleda till särskild åtgärd, förklarat frågan derom för det dåvarande böra förfalla.

Inom Utrikes- och Finans-departementen har frågan icke föranledt någon åtgärd.

Utskottet har härförutan inhemtat, att det år 1868 församlade Kyrkomötet, som till behandling förehåft flera motioner om revision af föreskrifterna

dels om edgångar i allmänhet och dels särskildt om presteden, äfvensom angående den sednares afskaffande, i underdånig skrifvelse den 6 Oktober sistnämnda år hos Kongl. Maj:t anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета ett nytt formulär till presteden, samt i nåder stadga, att prest, efter vid inträde i prestembetet en gång aflagd prested, ej vid tillträde till eller ombyte af församlingstjenst må åläggas ny edgång; hvarefter denna underdåniga skrifvelse remitterats till yttrande af den s. k. Kyrkolags-komitéen, på hvars utlåtande jemväl frågan om revision af öfriga ecklesiastika eder synes för närvarande vara beroende.

Vidare får Utskottet erinra att, sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 13 Maj 1867 hos Kongl. Maj:t anmält sitt beslut om förändring af gällande formulär för vittneseden, Kongl. Maj:t under den 5 November samma år godkänt detta beslut och låtit derom under N:o 69 i Svensk författningssamling för nämnda år utfärda Förordning.

Af förestående redogörelse visar sig, att Kongl. Maj:t i vissa delar redan tillmötesgått de från representationens sida gjorda framställningar om inskränkning i eders användande, hvarpå torde få grundas en förväntan, att den af begge Statsmakterna sålunda delade åsigt om önskvärdheten af en sådan inskränkning framgent torde göra sig gällande och föranleda Kongl. Maj:t att, så snart lämpligen ske kan, meddela ytterligare beslut i enahanda syfte. Då frågan om en revision af föreskrifterna om edgång sålunda i vissa delar så nyligen varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning och derpå i andra delar ännu kan anses vara beroende, hemställer Utskottet,

1:o.

att någon förnyad underdånig framställning om en allmän revision i förevarande ämne för det närvarande icke må af Riksdagen beslutas.

I motionens andra punkt framställes förslag om ändring af de i nu gällande formulär för våra flesta eder föreskrifna bekräftelseorden. Kyrkomötet i sin ofvanberörda, till Kyrkolags-komitéen remitterade, underdåniga skrifvelse om utfärdande af ett nytt formulär för presteden, gjorde hufvudsakligen enahanda framställning i afseende å de sista bekräftelseorden i nämnda ed, som motionen innefattar i afseende å eder i allmänhet. Kyrkomötet anförde härvid bland annat: att embetseden rätteligen endast borde utgöra ett allmänt uttryck af och högtidligt löfte i afseende å den egentliga och hufvudsakliga uppgiften för det embete, vid hvars tillträdande den skulle afläggas; att Kyrkomötet ansåge den nu brukliga eden, enligt sitt syfte och då den rätt förstodes, innebära ett sådant löfte, under åkallan af Guds bistånd att det rätteligen hålla;

men att "då edens slutord både kunde föranleda och verkligen föranledt ett sådant missförstånd, såsom skulle den, som aflägger eden, afsäga sig all vidare hjälp af Gud till lif och själ, om han på något sätt bruste i dess uppfyllande, edens förenämnda mening torde böra i sjelfva edsformuläret tydligare uttryckas".

Utskottet vill icke bestrida, att någon förändring i afseende å de nu brukliga bekräftelseorden väl vore önskelig. Också hafva dessa ord blifvit utslutna ur åtskilliga eder, till exempel i 9 § Riksakten, 54 § Regeringsformen och nu sednast ur den i Tryckfrihetsförordningen förekommande jurymannaed. Då emellertid motionärens förslag jemväl omfattar de i grundlagarne i öfrigt föreskrifna eder, i hvilka de ifrågavarande bekräftelseorden bibehållits, men en underdånig framställning om deras borttagande i dessa eder synes Utskottet lämpligen böra föregås af Riksdagens eget derom för dess del fattade beslut, efter frågans handläggning i Konstitutions-Utskottet; och då det är att förvänta, att frågan om förändring af presten och bekräftelseorden dervid skall, efter behandling af Kyrkolags-komitén, snart vinna en lycklig lösning, samt att der- efter förändringar i den syftning, motionären afsett, med jemförelsevis mindre svårighet torde i afseende å öfriga eder kunna åvägabringas, tillstyrker Utskottet,

2:o.

att motionen i denna del icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet har ansett sig kunna antaga, att tro- och huldhetsed till samma regerande Konung icke ånyo affordras den, som sådan ed till honom aflagt, i annan händelse, än när civil eller militär embets- och tjensteed tillika skall afläggas. Efter de föreskrifter i afseende å sistnämnda eder, som, på sätt ofvan förmälts, numera äro gällande, torde ett upprepande af tro- och huldhetseden hädanefter endast undantagsvis förekomma; och då motionärens syfte att åstadkomma en inskränkning i användande af nämnda ed sålunda i väsendtlig mån redan vunnits hemställer Utskottet,

3:o.

att den af motionären i förevarande hänseende påyrkade framställning ej må ega rum.

Då Kongl. Maj:t, på sätt ofvan är nämndt, så nyligen pröfvat den af motionären nu åter väckta frågan om afskaffande af alla embets- och tjensteeder, och då motionären ej tillika ifrågasatt borttagandet af åtskilliga likartade eder, t. ex. domareeden, likasom ej eller af tro- och huldhetseden, som med de förstnämnda vanligen står i sammanhang, hemställer Utskottet,

4:o.

att motionen icke eller i denna del må bifallas.

Slutligen har motionären föreslagit, att den läkare åliggande skyldighet att åt embetsutlåtanden skriftligen gifva ytterligare edlig bekräftelse måtte upphöra. Angående tillkomsten af föreskrifterna härom torde Utskottet böra meddela, att sedan åtskilliga provincial-medici i medlet af förra århundradet hos dåvarande Collegium Medicum klagat deröfver, att de vid utgifvandet af besigtningssattester öfver döda kroppar och andra deras embete åtföljande vittnesbördar, till följd af hvad uti 17 Kap. 26 § Rättegångsbalken stadgats derom, att skriftligt vittnesbörd ej må ega vitsord, utan parterne å ömse sidor hålla det giltigt eller det besvuret varder, blifvit af domare antydde, att dessa attester för hvarje gång beediga, så att genom resor till domstol åtskilliga andra embetssysslor och sjukbesök måst eftersättas, samt Kollegium detta förhållande hos Kongl. Maj:t anmält, med hemställan tillika, att sedan i det för provincial-medici upprättade edsformuläret en försäkran rörande attesters sannfärdiga utgifvande blifvit inryckt, provincial-medici likasom stadsfysici och andre embetsmän i riket, sedan de hos Landshöfdingen eden aflagt, måtte undslippa att afgifna attester för hvarje gång särskildt beediga, så förordnade Kongl. Maj:t i nådigt bref den 14 Februari 1758, att provincial-medici, sedan de embetseden aflagt, må slippa att deras attester vid domstol beediga, emot det att de vid samma attester tillade nu ifrågavarande bekräftelse-klausul. Af förekommen anledning meddelades ytterligare genom Kongl. brefvet den 24 Augusti 1784 att provincial-medici och stadsfysici skulle, i fråga om underdomares sjukdomsförfall, vara frikallade från lifligt beedigande af attester, som de derom utgåfvo, då de dem med förutnämnda slutmening och edliga förpligtelse underskrefvo. Enahanda föreskrift om läkare-attesters bekräftande hade ock blifvit införd uti den för provincial-medici den 29 Juli 1774 utfärdade instruktion och finnes jemväl upptagen uti den för provincial-läkare ännu gällande instruktion af den 13 Juni 1822. Genom Kongl. brefvet den 14 November 1821 förklarades, att alla vid Fältläkare-kåren anställde ordinarie läkare, då de voro kirurgie magistrar, böra ega lika vitsord, som provincial-läkare och stadsfysici, så att de skulle vara frie från skyldigheten att personligen inställa sig vid domstol att beediga deras i medicolegala mål utfärdade attester, då dessa voro så inrättade, som för giltigheten af provincial-medici attester stadgats.

Då, på sätt ofvan är nämnt, Kongl. Maj:t nyligen förklarat en dylik framställning, som den i motionens sista punkt föreslagna, icke böra för det dåvarande till någon åtgärd föranleda; och då borttagandet af ifrågavarande föreskrift måhända borde föregås af en ändring eller förklaring af ofvanberörda stadgande i 17 Kap. 26 § Rättegångsbalken, hvarom det icke torde tillkomma

detta Utskott, utan Lag-Utskottet, att bestämdt förslag till Riksdagen afgifva, tillstyrker Utskottet,

5:o.

att hvad i förevarande ämne blifvit af motionären föreslaget, ej må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 4 April 1871.

På Utskottets vägnar:

N. S. von Koch.

Herr *von Hofsten* har anmält att han i förestående ärendes behandling inom Utskottet ej deltagit.